

УДК 349.3

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.2.7>

ВИСЛУГА РОКІВ ЯК УМОВА ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ПРИРІВНЯНИХ ДО НИХ ОСІБ

Стецьків М.Б.,

аспірант кафедри соціального права,

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID: 0009-0001-2974-2302

e-mail: maryanov13@gmail.com

Стецьків М.Б. Вислуга років як умова пенсійного забезпечення військовослужбовців та прирівняних до них осіб.

У статті представлено теоретичне дослідження законодавчої та правозастосовної практики обчислення вислуги років як умови пенсійного забезпечення відповідного виду звільнених з військової служби та прирівняних до них осіб. На підставі узагальнення правових позицій Конституційного Суду України наголошено, що пенсія за вислугу років є невід'ємною складовою спеціального професійного статусу звільнених з військової служби та прирівняних до них осіб. Підтримано аргументи вчених щодо потреби збереження інституту вислуги років. Охарактеризовано деякі розбіжності у застосуванні норм Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”, а також положень постанов Кабінету Міністрів України щодо загальних та пільгових правил обчислення вислуги років. Наведено проаналізовані рішення Верховного Суду зі спірних питань. Наголошено, що пільгове зарахування вислуги років не є самостійним її видом і не конкурує з її календарним обчисленням. Аргументовано, що обчислення вислуги років на пільгових умовах повинне бути збережене у подальшому з урахуванням специфіки такого зарахування, оскільки є одним із механізмів забезпечення державою соціальних гарантій для осіб, які щоденно ризикують життям/здоров'ям та виконують обов'язки із захисту існування самої держави. На підставі проведеного аналізу законодавчих норм, підтверджено, що тривалість вислуги років, яка є необхідною для набуття особою права на пенсію за вислугу років, залежить від періоду, в якому відбулося її звільнення з військової служби. Наведено аргументи щодо потреби повернути попередню редакцію абз. 1 п. 3 постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 р. № 393, яка закріплювала умови зарахування окремих періодів служби до вислуги років на пільгових умовах саме під час призначення пенсій, а не визначення їх розміру. Запропоновано доповнити статтю 12 Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб” положенням про те, що вислуга років, як умова призначення пенсії, що передбачена цією статтею, повинна обчислюватися на пільгових умовах для осіб, які проходили службу відповідного виду.

Ключові слова: соціальний захист, спеціальний професійний/службовий статус, вислуга років, пенсійне забезпечення, стаж, національне законодавство, судова практика, пільга, особи, звільнені з військової служби.

Stetskiv M.B. Years of service as a condition for pension security of military officers and persons equivalent to them.

The article presents a study of the legislative and law enforcement practice of calculating years of service as a condition for pension provision for persons discharged from military service and persons equated to them. Based on the legal positions of the Constitutional Court of Ukraine, the author emphasizes that a pension for years of service is an integral part of the special professional status of persons discharged from military service and persons equated to them. The author supports the arguments of scholars about the need to preserve the institution of years of service. The author characterizes the differences in the application of the provisions of the Law of Ukraine “On Pension Provision for Persons Discharged from Military Service and Certain Other Persons” and the resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine

establishing the general and preferential rules for calculating years of service. It is given the analyzed decisions of the Supreme Court on disputed issues. It is emphasized that the preferential enrollment of years of service is not an independent type of it and does not compete with its calendar calculation. The author argues that the calculation of years of service on preferential terms should be preserved with due regard for the specifics of such enrollment since it is one of the mechanisms of the state's provision of social guarantees for persons who daily risk their lives/health and perform duties to protect the existence of the state itself. Based on the analysis of the legislative provisions, the author confirms that the years of service required for the entitlement to a pension for years of service depend on the period in which a person has discharged from military service. It is presented the arguments regarding the need to return the previous version of para. 1.3 of the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of July 17, 1992 № 393, which fixed the conditions for the enrollment of certain periods of service to years of service on preferential terms precisely during the appointment of pensions, and not when determining their amount. The author proposes to supplement Article 12 of the Law of Ukraine "On Pension Provision for Persons Discharged from Military Service and Certain Other Persons" with a provision stating that years of service as a condition for granting a pension under this Article should be calculated on preferential terms for persons who have performed the relevant service.

Key words: social protection, special professional/service status, years of service, pension provision, seniority, national legislation, court practice, benefit, persons discharged from military service.

Постановка проблеми. Пенсійне забезпечення як вид соціального захисту військовослужбовців та інших прирівняних до них осіб передбачає застосування інших, відмінних від загальних, правових умов та підстав визначення наявності у особи права на пенсію, його змісту та обсягу. В Україні є чинною окрема законодавча база, яка визначає особливості призначення та виплати пенсій особам, службова діяльність яких пов'язана із військовою або прирівняними до неї службами. Основним в системі нормативно-правових актів, які регулюють правовідносини "військовослужбового" професійного пенсійного забезпечення є Закон України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" [15]. Спеціальні умови виходу на пенсію, первинного обчислення чи перерахування розміру пенсійних виплат тощо, зумовлені конституційно проголошеним обов'язком держави компенсувати військовослужбовцям службові ризики та специфіку професійної діяльності. Однією із таких умов є персональна "вислуга років", часові та змістовні параметри якої є відмінними від законодавчого визначення страхового стажу, необхідного для призначення пенсії за віком відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

Однак, незважаючи на важливу соціальну функцію, дотепер відсутні зрозумілі правила обчислення вислуги років, зокрема за пільговим, відмінним від загального механізмом, чи зарахування окремих періодів проходження служби до загальної вислуги років, яка дає право на призначення або перерахунок пенсії. Наявні неузгодженості між нормами Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" та підзаконними актами, прийнятими Кабінетом Міністрів України, Міністерством оборони України та іншими уповноваженими органами, свідчать про потребу впорядкувати правовідносини зазначеного виду. Актуальність проблеми підтверджує судова практика у сфері правовідносин пенсійного забезпечення за вислугу років осіб, звільнених з військової служби [12].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Поняття вислуги років як основної підстави призначення пенсій досліджували І.С. Бабич [1], К.В. Бориченко, А.О. Гудзь [2], О.О. Коваленко [3], О.І. Кульчицька, П.Д. Пилипенко [6], Н.М. Хуторян [20], М.М. Шумило [21] та ін. Разом з тим, специфіка пенсійного забезпечення військовослужбовців потребує детального наукового аналізу в контексті дослідження правових умов виплати пенсій, порядку їх нарахування, призначення, перерахунку тощо. Ба більше, динамічність змін до законодавства у сфері пенсійного забезпечення визначають затребуваність їх наукового аналізу та критики.

Мета статті полягає у з'ясуванні законодавчих та правозастосовних проблемних питань обчислення вислуги років як умов пенсійного забезпечення звільнених з військової служби та прирівняних до них осіб.

Виклад основного матеріалу. Пенсія за вислугу років як невід'ємна складова спеціального статусу звільнених з військової служби та прирівняних до них осіб є одним із видів їхнього пенсійного забезпечення, яке, зі свого боку, законодавчо відобрає особливі умови соціального захисту цієї категорії службовців.

Право на такий захист неодноразово наголошувалося у рішеннях Конституційного Суду України, зокрема у рішенні від 20.12.2016 р. № 7-рп/2016 (див. абз. 1, 3, 4 п.п. 2.2 п. 2 мотивувальної частини Рішення) [18].

Юридичною основою реалізації права звільнених з військової служби та прирівняних до них осіб є Закон України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб” [15] та низка підзаконних нормативно-правових [13; 16].

У наукових працях поняття “вислуга років” здебільшого розглядається в контексті забезпечення пенсією за вислугу років. Зокрема, О. Линдюк, В. Скуратівський наголошують, що кількісний критерій вислуги років як правовстановлювального юридичного факту є нетотожний іншому – “страховий стаж”, а запровадження спеціального стажу через термін вислуга років зумовлене специфікою роботи військовослужбовців, яка супроводжується низкою ризиків, не притаманних для інших сфер діяльності [19, с. 10].

Критикуючи загалом впровадження спеціальних, відмінних від визначених у Законі України “Про загальнооб’язкове державне пенсійне страхування” умов так званого професійного/службового пенсійного забезпечення для окремих категорій працівників, М.М. Шумило погоджується із збереженням пенсій для осіб, звільнених з військової служби. За аргументами вченого, право на соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей передбачено ст. 17 Конституції України, тож об’єктивно повинно базуватися на відмінних від загальних механізмах забезпечення пенсіями [21, с. 80]. Вірним є висновок Т. Луценко, що вислуга років як юридичний факт породжує пенсійні правовідносини за вислугою років [5, с. 118].

Вислуга років як законодавча умова виникнення права військовослужбовців та прирівняних до них осіб на пенсійне забезпечення лежить в основі обґрунтування інших особливостей призначення пенсії за вислугу років. Для прикладу, П.Д. Пилипенко та О.І. Кульчицька наводять аргументи, що специфіка обчислення стажу для відповідної категорії службовців є наслідком закріпленої у законодавстві про пенсійне забезпечення презумпції “втрати професійної працездатності чи придатності до здійснення діяльності відповідного виду внаслідок виконання її впродовж тривалого періоду” до настання віку, який дає право на пенсію за віком на загальних підставах [6, с. 63]. У інших наукових джерелах таку непридатність позначають через невідповідність підвищеним вимогам, які пред’являються до осіб, що проходять військову службу [4, с. 14-15]. Потенційна втрата професійних навичок та професійної працездатності є одним із обґрунтованих аргументів необхідності забезпечити потрібні умови життя особам (серед них чільне місце займають військовослужбовці та прирівняні до них особи), робота котрих передбачає таку втрату до моменту досягнення ними загального пенсійного віку, у рішеннях Конституційного Суду України [17].

Ще одна специфіка законодавчої та наукової характеристики поняття “вислуга років” в контексті правовідносин пенсійного забезпечення – обов’язкове припинення діяльності, виконання якої пов’язане із формуванням вислуги років. Часто така характеристика формулюється у теоретичних визначеннях пенсій за вислугу років. Так, умовою призначення пенсії зазначеного виду Т.В. Кравчук виділяє факт звільнення особи з військової служби, незалежно від підстав, які цьому слугували. Вчена наголошує, що пенсійне забезпечення за вислугою років є державною гарантією соціального захисту осіб, які проходили військову службу. Таке забезпечення сприяє підтримці соціального статусу військовослужбовців у разі залишення служби, незалежно від суб’єктивних чи об’єктивних причин, що перешкоджають її продовженню [4, с. 13].

Н.М. Хуторян системно формулює всі правові умови, пов’язані із вислугою років та пенсійним забезпеченням через неї: 1) визначає спеціальну нестрахову природу юридичного факту; 2) вказує, що для призначення цієї пенсії необхідно припинити виконання роботи (посади), яка дає право на таку пенсію; 3) наголошує на відсутності взаємозв’язку із загальновстановленим пенсійним віком; 4) акцентує, що суб’єкт права вичерпно окреслений у законодавстві [20, с. 235].

Аналізуючи положення Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”, робимо висновок, що реалізація права на пенсійне забезпечення за вислугою років військовослужбовцями та іншими прирівняними до них особами безпосередньо залежить від дотримання низки умов, а саме: наявності вислуги років, тривалість якої передбачена у ст. 12 вищезгаданого закону та факту звільнення з військової служби чи іншої служби, яка дає право на призначення пенсії за вислугою років [15].

Чимало практичних проблем у застосуванні законодавства про пенсійне забезпечення звільнених з військової служби осіб породжує реалізація норм про обчислення тривалості вислуги років. Проведений аналіз підтверджує, що тривалість вислуги років, яка є необхідною для набуття права на пенсію, залежить від періоду часу, в якому відбулося звільнення особи з військової служби. Для прикладу, відповідно до п. "а" ч. 1 ст. 12 Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб", пенсія особам із числа військовослужбовців Збройних Сил, інших військових формувань, органів державної безпеки і внутрішніх справ колишнього Союзу РСР, Національної гвардії України, Прикордонних військ України, військ цивільної оборони України, які звільнилися з 01.10. 2020 р. або після цієї дати призначається за наявності персональної вислуги 25 календарних років і більше [15]. Здебільшого вік особи, яка претендує на отримання пенсії за вислугу років не має значення, однак є винятки із загального правила. Такий поширюється на осіб, які звільняються зі Збройних Сил України з огляду на проведення реформування. Відповідно до п. 11 ст. 1 Закону України "Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їхніх сімей", особи, на яких поширюється дія цього Закону України, можуть претендувати на пенсію за вислугу років лише після досягнення ними 45-річного віку і за наявності вислуги 20 календарних років [14].

Статтю 12 Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" визначається тривалість вислуги років у календарному обчисленні. Натомість ст. 17 визначає порядок обчислення вислуги років та передбачає пільгові умови призначення пенсій особам, які мають право на пенсію за цим Законом України. Чимала роль у визначенні порядку пільгового обчислення вислуги років відведена підзаконним нормативно-правовим актам, зокрема застосовуються відсилочні норми до постанов Кабінету Міністрів України (ч. 1 ст. 17 Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб"). Деякі правила закріплені у ч. 2 ст. 17 цього Закону України: визначено випадки зарахування одного місяця служби за три у період безпосередньої участі військовослужбовця у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави через збройну агресію російської федерації проти України.

Детальний порядок обчислення вислуги років для призначення пенсії закріплено постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.1992 року № 393 "Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам, які мають право на пенсію відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб", крім військовослужбовців строкової служби і членів їх сімей та прирівняних до них осіб" [16]. Пункт 3 цієї постанови визначає види служби, час проходження якої обчислюється з розрахунку один місяць за три (для прикладу, особам, які брали участь у бойових діях у воєнний час); один місяць за два (особам у з'єднаннях, частинах і підрозділах, що беруть участь у підтриманні режиму надзвичайного стану; на льотній роботі у реактивній та турбогвинтовій авіації – на умовах, що визначаються відповідно Міністерством оборони України, Міністерством внутрішніх справ України та Адміністрацією Державної прикордонної служби України); один місяць за півтора (особам на льотній роботі в авіації на умовах, що визначаються відповідно Міністерством оборони України, Міністерством внутрішніх справ України та Адміністрацією Державної прикордонної служби України); один місяць за сорок днів (час проходження служби особами рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ у підрозділах патрульної служби за переліком посад і умовами, що визначаються Міністерством внутрішніх справ України) [16].

Незважаючи на законодавче закріплення можливості обчислювати вислугу років у пільговому еквіваленті, а також деталізацію процедури такої реалізації у підзаконних нормативно-правових актах, право звільнених з військової служби на пенсійне забезпечення часто оспорується. Територіальні управління Пенсійного Фонду України під час призначення пенсій за вислугу років не застосовують положення постанови Кабінету Міністрів України № 393, посилаючись на її невідповідність ст. 12 Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб". Йдеться про те, що відповідна стаття вказує на календарне обчислення вислуги років та не передбачає обчислення такої тривалості вислуги років за пільговими правилами.

Щодо спірних питань вже є сформовані правові висновки Верховного Суду. А саме:

1) пільгове зарахування вислуги років не є самостійним її видом і не конкурує з її календарним обчисленням. Фактична тривалість вислуги років під час такого зарахування не змінюється, а лише зараховується на пільгових (кратних) умовах [8; 10];

2) пільгове обчислення періоду проходження військової служби є похідним від визначальної основної підстави та може визначатись іншими підзаконними нормативно-правовими актами, зокрема, постановою Кабінету Міністрів України № 393. Можливість пільгового обчислення вказаного періоду пов'язана, насамперед, зі спеціальним статусом, якого особи набули в результаті виконання відповідної роботи, що визначена у законодавчому порядку [9]. Водночас, календарною є вислуга, яка складається з повної кількості календарних днів відповідного періоду (календарний рік – 365 календарних днів, календарний місяць – 30 календарних днів). Для призначення пенсій за вислугу років звільненим з військової служби та прирівняним до них особам календарна вислуга років може бути зарахована на пільгових умовах відповідно до Порядку обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам, які мають право на пенсію відповідно до Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”, крім військовослужбовців строкової служби, членів їх сімей та прирівняних до них осіб [11].

16 лютого 2022 р. Кабінетом Міністрів України було ухвалено постанову № 119 “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 р. № 393” [13]. Нею, серед іншого, були внесені зміни до п. 3 постанови Кабінету Міністрів України № 393, яка визначає пільгове обчислення вислуги років. Хочемо акцентувати на деяких змінах, які, на нашу думку, мають не лише редакційний, а й змістовний характер:

1) до внесення змін абз. 1 п. 3 постанови Кабінету Міністрів України № 393 було викладено у такій редакції: “До вислуги років для призначення пенсій ... зараховується на пільгових умовах...”;

2) після внесення абз. 1 п. 3 постанови Кабінету Міністрів України № 393 було викладено у такій редакції: “До вислуги років для визначення розміру пенсії ... зараховується на пільгових умовах...”.

Відтак, після внесення змін до абз. 1 п. 3 постанови Кабінету Міністрів України № 393, вона визначає можливість зарахування на пільгових умовах певних періодів служби до вислуги років для визначення розміру пенсії, а не для її призначення.

Наведені зміни законодавчого регулювання процедури пільгового обчислення вислуги років військовослужбовців та інших прирівняних до них осіб свідчать, на нашу думку, про закріплене обмеження конституційного права осіб, які проходять службу у Збройних Силах України та інших військових формуваннях на соціальний захист, оскільки частина цих осіб не зможе отримати пенсію за вислугу років через недостатність стажу служби. Вважаємо, що таким підходом нівелюється соціальне призначення пенсій за вислугу років як складової професійного/службового соціального захисту звільнених з військової служби, а саме – компенсувати військовослужбовцям складність військової служби та ризики, які її супроводжують.

Обстоюємо тезу, що обчислення вислуги років на пільгових умовах повинне бути збережене з урахуванням специфіки такого зарахування, оскільки є одним із механізмів забезпечення державою соціальних гарантій для осіб, які щоденно ризикують життям/здоров'ям та виконують обов'язки із захисту існування самої держави (виконання робіт, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, на атомних підводних човнах, з роботами із знешкодження вибухонебезпечних предметів тощо).

Незважаючи на внесення змін до підзаконних нормативно-правових актів, які зумовлюють неоднозначність законодавчого застосування, необхідно керуватися актом вищої юридичної сили шляхом застосування його положень як цілісної системи, а не вибіркових правил. Окрім ст. 12, у якій використовується формулювання “календарна вислуга років”, Закон України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб” у ст. 171 закріплює особливості обчислення вислуги років для призначення відповідної пенсії. Згідно із ч. 1 ст. 171 згаданого Закону України порядок обчислення вислуги років особам, які мають право на пенсію відповідно до його правил, встановлюється Кабінетом Міністрів України. До внесення вже згаданих змін від 16.02.2022 р. постановою Кабінету Міністрів України № 119, відповідний порядок був визначений у постанові Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 р. № 393. Із внесенням відповідних змін у чинному законодавстві відсутній нормативний акт Кабінету Міністрів України, який визначав би умови пільгового обчислення вислуги років для реалізації Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”. Підсумовуючи, хочемо наголосити, що закон як акт вищої юридичної сили, гарантує право на пільгове об-

числення вислуги років під час призначення пенсії, однак через відсутність відповідного порядку реалізація цього права є неможливою. Тим самим відсутній юридичний механізм забезпечення права на пенсію за вислугу років для звільнених з військової служби та прирівняних до них осіб.

Умови пільгового обчислення вислуги років закріплені також наказом Міністерства оборони України від 14.08.2014 р. № 530 “Про затвердження Положення про організацію в Міністерстві оборони України роботи з обчислення вислуги років для призначення пенсій військовослужбовцям і забезпечення соціальними виплатами осіб, звільнених з військової служби у Збройних Силах України, та членів їх сімей” [7]. У п. 2.3. зазначеного наказу визначено періоди служби, які зараховуються на пільгових умовах для призначення пенсій (крім пенсій, які призначаються з урахуванням страхового стажу) [7]. Однак, Міністерство оборони України не є тим органом, якого Закон України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб” визначає повноважним щодо визначення механізмів обчислення вислуги років на пільгових умовах. Тому, на даний момент єдиним підзаконним актом, ухваленим Кабінетом Міністрів України у цій царині є постанова Кабінету Міністрів України № 393, яка може слугувати нормативною базою для проведення пільгового обчислення стажу військової служби.

Ефективність цього механізму може бути забезпечена, на нашу думку, шляхом внесення низки законодавчих змін. Спершу, пропонуємо повернути попередню редакцію абз. 1 п. 3 постанови Кабінету Міністрів України № 393, яка закріплювала умови зарахування окремих періодів служби до вислуги років на пільгових умовах саме під час призначення пенсій, а не визначення їх розміру. Чинна редакція відповідного пункту на тепер даний момент не має свого практичного застосування, оскільки розділ V Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб” не містить такого критерію для визначення розміру пенсії як тривалість вислуги років.

Закон України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”, зокрема пункт “а” ст. 12 визначає мінімальний розмір вислуги років, необхідної для призначення відповідної пенсії. Разом з тим, положеннями ст. 17-1 згаданого Закону України та Постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.1992 року № 393 “Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам, які мають право на пенсію відповідно до Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”, крім військовослужбовців строкової служби і членів їх сімей, та прирівняних до них осіб” передбачено визначення вислуги років за пільговим обчисленням. Зарахування на таких умовах вислуги років для призначення пенсії не суперечить умовам, передбаченим ст. 12 Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”.

З метою запобігти зловживанням повноваженнями Пенсійним Фондом України та його територіальними управліннями в частині обчислення вислуги років військовослужбовцям та прирівняним до них особам, пропонуємо ст. 12 Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб” доповнити нормою про те, що вислуга років, як умова призначення пенсії, передбачена цією статтею, повинна обчислюватися на пільгових умовах особам, які проходили відповідну службу.

Висновки. Підсумовуючи, ефективний механізм реалізації права на пенсійне забезпечення звільненими з військової служби та прирівняними до них особами, як складової їх соціального захисту, передбачає створення зрозумілого та якісного процедурного порядку обчислення, підтвердження та фіксації вислуги років як базового правостановлювального юридичного факту. Законодавство України про пенсійне забезпечення є одним із обов’язкових елементів реалізації нашою державою конституційного обов’язку, закріпленого у ст. 17 Основного Закону України, та, як свідчить наведена у дослідженні правозастосовна практика, потребує вдосконалення через вичерпне та зрозуміле закріплення правил обчислення тривалості вислуги років з урахуванням висвітлених проблемних питань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бабич І.С. Специфічний аспект нарахування пенсії за вислугу років особи, яка не досягла 45 років та звільнилася зі служби у зв’язку з реформуванням Збройних Сил України. Юридична наука. 2020. № 9 (111). С. 164–171. URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/504/477>.

2. Бориченко К.В., Гудзь А.О. Окремі аспекти забезпечення права осіб, звільнених з військової служби, на перерахунок пенсії у зв'язку з підвищенням грошового забезпечення. *Juris Europensis Scientia*. 2020 № 4. С. 71–74.
3. Коваленко О.О. Пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та осіб, прирівняних до них, як різновид соціального захисту. *Збірник наукових праць Харківського національного університету ім. Г.С. Сковороди «Право»*. Х., 2024. Вип. 39. С. 198–204. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/law/article/view/14811>.
4. Кравчук Т.В. Пенсійне забезпечення у разі втрати годувальника у солідарній пенсійній системі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Одеса, 2008. 20 с.
5. Луценко Т.О. Спеціальний стаж та його значення в системі пенсійного забезпечення. *Право і безпека*. 2004. № 3/1. С. 113–117.
6. Пилипенко П., Кульчицька О. Проблеми правового регулювання перерахунку пенсії. *Право України*. 2012. № 6. С. 60–65.
7. Положення про організацію в Міністерстві оборони України роботи з обчислення вислуги років для призначення пенсій військовослужбовцям і забезпечення соціальними виплатами осіб, звільнених з військової служби у Збройних Силах України, та членів їх сімей: наказ Міністерства оборони України від 14.08.2014 № 530. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1294-14#Text>.
8. Постанова Верховного Суду від 02 грудня 2021 року у справі № 300/2497/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101568926>.
9. Постанова Верховного Суду від 03 березня 2021 року у справі № 805/3923/18-а. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95277911>.
10. Постанова Верховного Суду від 13 травня 2021 року у справі № 140/1753/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96907525>.
11. Постанова Верховного Суду від 14 квітня 2021 року у справі № 480/4241/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96250219>.
12. Постанова Верховного Суду від 14 листопада 2023 року у справі № 600/3836/22-а. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114904361>.
13. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 р. № 393: постанова Кабінету Міністрів України від 16.02.2022 № 119. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119-2022-%D0%BF#Text>.
14. Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їхніх сімей: Закон України від 15.06.2004 № 1763-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1763-15>.
15. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1992 № 2262-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text>.
16. Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам, які мають право на пенсію відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», крім військовослужбовців строкової служби і членів їх сімей та прирівняних до них осіб: постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.1992 № 393. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393-92-%D0%BF#Text>.
17. Рішення Конституційного Суду України від 04.06.2019 № 2-р/2019 у справі за конституційним поданням конституційними поданнями 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про пенсійне забезпечення» та 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень законів України «Про пенсійне забезпечення», «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», «Про державну службу», «Про судову експертизу», «Про Національний банк України», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про статус народного депутата України», «Про дипломатичну службу», «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про Кабінет Міністрів України», «Про прокуратуру», а також Положення про помічника-консультанта народного депутата України, затвердженого По-

- становою Верховної Ради України від 13 жовтня 1995 року № 379/95-ВР. *Офіційний вісник України*. 2019. № 53. Ст. 1849.
18. Рішення Конституційного Суду України від 20 грудня 2016 року № 7-рп/2016 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень другого речення частини сьомої статті 43, першого речення частини першої статті 54 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-16#Text>.
  19. Скуратівський В., Линдюк О. Державне регулювання фінансового забезпечення пенсійних систем: досвід країн Європейського Союзу. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2011. № 1. С. 206–217.
  20. Хуторян Н.М., Стадник М.П., Ширант А.А. Пенсійні правовідносини в Україні: монографія. К.: Юрид. думка, 2013. 276 с.
  21. Шумило М.М. Сучасний стан та перспективи розвитку системи пенсійного забезпечення в Україні: за матеріалами наукового повідомлення на засіданні Президії НАН України 21 грудня 2016 р. *Вісник Національної академії наук України*. 2017. № 2. С. 76–87.